

Klim N.M. accounting features of tax bill of exchange

Questions of use of tax bill of exchange are explored in article for the improvement of computations between taxpayers and custom and tax organs of Ukraine. A role and functions of tax bill of exchange is definite in the enterprise activity. Reflection features are considered in consideration and accounting operations with the use of tax bill of exchange.

Keywords: tax bill of exchange, debt, computation the operations.

УДК 336.14

Доц. М.В. Корягін, канд. екон. наук – Львівська КА

**СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА ОЗНАКИ БЮДЖЕТУ
ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ**

Проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених щодо змісту дефініції "бюджет", на основі чого обґрунтовано своє розуміння сутності цієї категорії. Доповнено визначення бюджету через виконуваним ним функції. Виокремлено суб'єкти бюджетних відносин та визначено їх основні функціональні завдання. Охарактеризовано головні ознаки бюджету як економічної категорії.

Ключові слова: бюджет, доходи та видатки бюджету, ознаки бюджету, суб'єкти бюджетних відносин, функції бюджету.

Постановка проблеми. Чільне місце в соціальному та економічному розвитку кожної країни належить проблемам бюджету, адже бюджет належить до тієї сфери суспільного життя, що безпосередньо торкається інтересів усіх членів суспільства. У бюджеті будь-якої країни відбиваються важливі економічні, соціальні та політичні проблеми держави та кожної людини зокрема. Водночас успішне вирішення проблем бюджету можливе лише за умови правильного розуміння його сутності, ролі та місця в системі економічних відносин.

Широке коло питань, пов'язаних із бюджетом та бюджетними відносинами висвітлили у своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як О. Кириленко, Ю. Пасічник, О. Васирик, В. Федосов, С. Юрій, С. Фішер, Р. Дорнбуш та інші. Однак, незважаючи на сталий інтерес до цієї проблеми, безліч її аспектів залишається недостатньо висвітленими та портебує подальшого опрацювання. Серед науковців немає єдиної думки щодо розуміння сутності "бюджету", його ролі та значення в системі фінансових відносин, що й зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Методика досліджень. Метою роботи є ретроспективний аналіз визначення сутності категорії "бюджет" в сучасній економічній літературі та здійснена на його основі її власна інтерпретація, доповнення визначення "бюджету" через виконуваним ним функції.

Результати дослідження. За сучасним тлумаченням термін "бюджет" формувався завдяки тривалому історичному розвитку суспільства. Поняття "бюджет" французького походження. Адже саме у Франції вперше було складено звіт, який вміщував усереднені дані про державні доходи та видатки країни. Цей звіт був максимально схожим на документ, який згодом отримав назву "бюджет". Склавав його у 1781 р. Ж. Неккер, міністр фінансів Франції. Ж. Неккер був прихильником ощадливого витрачання державних коштів, за що потрапив у неласку до королівського оточення й змушений був піти у відставку.

В офіційних документах термін "бюджет" почали застосовувати лише на початку XIX ст. [1, с. 265]. Більшість вчених, які досліджували сутність та виникнення поняття "бюджет" вказували на англійське походження цього слова. Інші науковці стверджують, що воно походить від старонорманського слова "*bougette*", що означає "шкіряний мішок". Згодом від нього утворилося англійське слово "*budget*", яке пізніше було запозичене французькою мовою. Російський вчений, професор Л.В. Ходський вважав, що слово "бюджет" походить від древніх французьких слів "*bougette*", "*pochette*", що перекладається як "шкіряний гаманець", і було перенесене в Англію. Наприкінці XVIII ст. це слово знову переходить до французької мови, а в XIX ст. набуває свого теперішнього значення у всіх європейських мовах [2, с. 42].

Походження терміна "бюджет" можна простежувати за певною історичною процедурою: коли у XVI – XVII ст. в Англії палата громад затверджувала субсидії королю, перед закінченням засідання канцлер казначейства відкривав портфель, в якому були папери з відповідним законопроектом. Це називалось відкриттям бюджету. Згодом назву портфеля "шкіряна сумка" було перенесено на сам законопроект.

У сучасних літературних джерелах міститься широка гама поглядів на визначення сутності категорії "бюджет", більшість з яких торкається його форми, утворення та використання. Водночас, зовсім мало уваги приділяють тому важливому аспекту, що бюджет в сучасних економіках, – явище, без якого жодна економічна система не може нормально функціонувати. Об'єктивність бюджету зумовлена необхідністю перерозподілу валового внутрішнього продукту між галузями діяльності, територіями країни внаслідок нерівномірності їхнього розвитку, між окремими верствами населення з метою підтримки найменш захищених категорій тощо.

Окреслені проблеми знайшли належне відображення у працях О.Д. Василика, В.М. Федосова, С.І. Юрія та низки інших науковців. Так, О.Д. Василик стверджує: "Державний бюджет України – централізований фонд фінансових ресурсів держави, який використовується для виконання покладених на неї функцій, передбачених Конституцією України" [3, с. 28]. На погляд В.М. Федосова, "державний бюджет виражає фінансові відносини, пов'язані з утворенням та використанням фонду грошових ресурсів держави" [4, с. 158]. Дещо інших поглядів дотримується С.І. Юрій, який стверджує, що "державний бюджет як одна з ланок фінансової системи України є економічною категорією і відображає грошові відносини, які виникають між державою, з одного боку, і підприємствами, організаціями, установами всіх форм власності і фізичними особами – з іншого, з приводу утворення централізованого фонду грошових коштів держави і його використання на розширене відтворення, підвищення рівня життя і задоволення інших суспільних потреб. Завдяки бюджету відповідно до Конституції України, держава повинна мати можливості зосередити фінансові ресурси на важливих ділянках економічного та соціального розвитку" [5, с. 26].

В західній економічній літературі поняття "бюджет" має більш широкий діапазон тлумачень, оскільки охоплює не лише рівень державних фінансів, але й мікрорівневий фінансовий рівень. Так, у посібнику С. Фішера "Еко-

номіка" знаходимо визначення бюджету як детального опису витрат, а також фінансових планів окремих людей, компаній або урядів [6, с. 513].

На наш погляд, сутність категорії "бюджет" можна розглядати з трьох позицій, а саме:

- *за економічним змістом* – система фінансових відносин між державою та юридичними і фізичними особами з приводу формування й використання централізованого. фінансового фонду, призначеного для забезпечення виконання функцій і завдань загальнодержавного масштабу;
- *за матеріальним змістом* – централізований фінансовий фонд держави, який за кількісними параметрами відповідає сумі фактично мобілізованих та проведених державним казначейством джерел доходів бюджету та джерел фінансування бюджету;
- *за формою прояву* – основний фінансовий план держави, в якому відображаються надходження й видатки державного апарату, регіональних та місцевих органів влади.

Більш повно сутність бюджету реалізується через виконувані ним функції – розподільчу і контрольну.

Через *розподільчу функцію* держава акумулює в своїх руках усі джерела бюджетних надходжень з метою подальшого їх перерозподілу з найбільшою ефективністю. Сфера дії цієї функції досить значна, з огляду на участь у бюджетних відносинах усіх членів суспільства. З огляду на розподільчу функцію, бюджету притаманні такі *властивості*:

бюджет є особливою формою перерозподільчих відносин, що пов'язані з відокремленням у розпорядження держави частини національного доходу та її використання для задоволення фінансових потреб як суспільства загалом, так і його окремих адміністративно-територіальних одиниць;

- за допомогою бюджету відбувається перерозподіл національного доходу між галузями господарського комплексу, територіями країни, сферами суспільної діяльності, окремими верствами населення;
- пропозиції бюджетного перерозподілу вартості визначаються потребами розширеного відтворення загалом і завданнями, що стоять перед суспільством на кожному етапі його розвитку;
- галузь бюджетного розподілу посідає чільне місце у складі державних фінансів, що обумовлено провідною роллю бюджету порівняно з іншими сферами й ланками фінансових відносин [1, с. 271].

Сутність *контрольної функції* полягає в тому, що суспільство в особі специфічних державних або недержавних структур контролює та вирівнює бюджетний розподіл. Виконання цієї функції бюджету сприяє оптимальному рухові бюджетних коштів як у частині їх формування, так і в частині використання. Таким чином, бюджет як самостійна економічна категорія є формою існування реальних, об'єктивно обумовлених розподільчих і перерозподільчих відносин, призначенням яких є задоволення фінансових потреб як суспільства загалом, так і його адміністративно-територіальних одиниць.

Як економічна категорія бюджет характеризується певними *ознаками*:

- *історичність* – бюджет, як категорія склався історично, мав свої специфічні риси зародження в різних країнах, які проявляються й в сучасних умовах;
- *плановість* – бюджет є головним фінансовим планом держави;

- *юридичність* – бюджет має силу нормативного акта;
- *термін дії* – бюджет складається на визначений термін (зазвичай на рік).

Економічну природу бюджету, його сутність відображають певні економічні відносини. Суб'єктами цих відносин є: держава, підприємства й організації всіх форм власності та господарювання, населення країни. Кожний з окреслених суб'єктів бюджетних відносин виконує свої функціональні завдання (рис.):

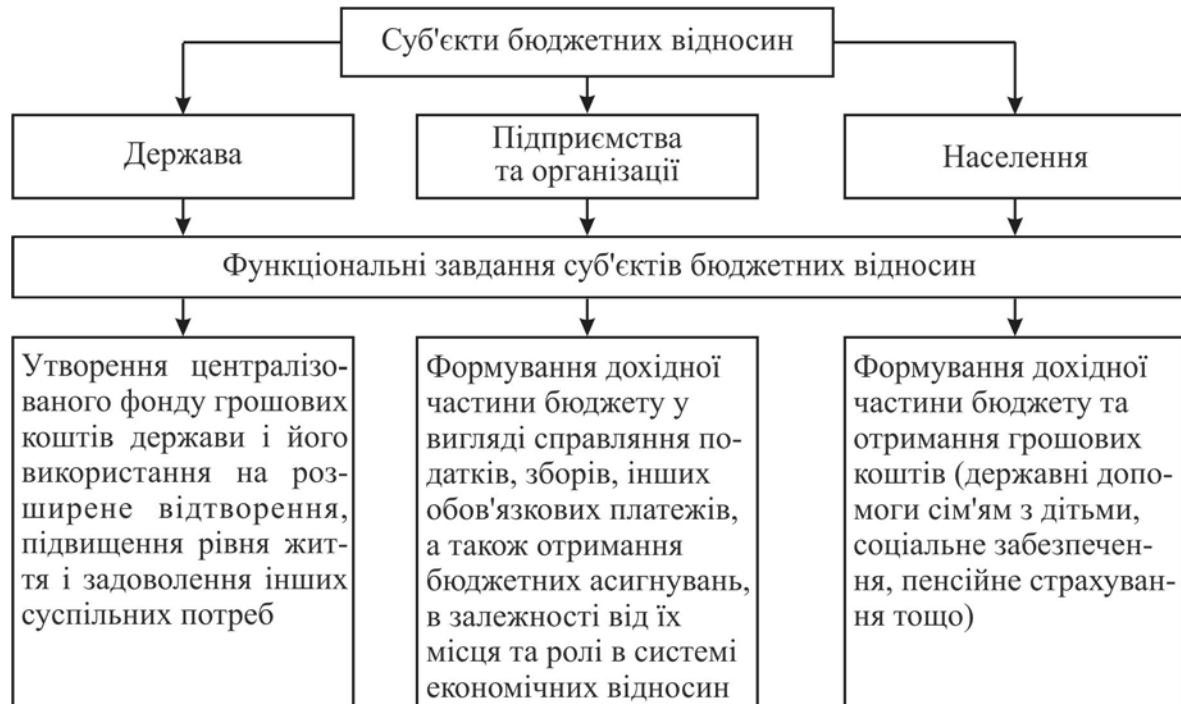

Рис. 1. Суб'єкти бюджетних відносин та їх функціональні завдання

Висновки. Бюджет, як соціально-економічне явище в сучасному розумінні виник на рубежі XVIII-XIX ст. Основними передумовами цього виступили: розвиток товарно-грошових відносин та удосконалення організаційно-правових форм державотворення. В умовах сьогодення бюджет як економічну категорію доцільно розглядати з трьох позицій: за економічним змістом – як систему фінансових відносин між державою та юридичними і фізичними особами з приводу формування і використання централізованого фонду фінансових ресурсів; за матеріальним змістом – як централізований фінансовий фонд; за формою прояву – як основний фінансовий план держави. Більш повно сутність бюджету реалізується через виконувані ним функції – розподільчу і контрольну. Бюджет як економічна категорія наділений певними ознаками, головними з яких є: історичність, плановість, юридичність, термін дії.

Література

1. **Пасічник Ю.В.** Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посібн. / Ю.В. Пасічник. – К. : Вид-во "Знання-Прес", 2002. – 495 с.
2. **Кириленко О.П.** Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко. – К. : НІОС, 2000. – 384 с.
3. **Василик О.Д.** Государственный бюджет СССР : учебн. пособ. / О.Д. Василик. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1982. – 279 с.
4. **Государственные финансы** : учебн. пособ. для студ. экономических вузов и факультетов / В.М. Федосов, Л.Д. Буряк и др. – К. : Изд-во "Лыбидь", 1991. – 276 с.

5. Юрій С.І. Бюджетна система України : навч. посібн. / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К. : НІОС. – 2000. – 400 с.

6. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Изд-во "Наука", 1993. – 660 с.

Корягин М.В. Суть, функции и признаки бюджета как экономической категории

Проанализированы взгляды отечественных и зарубежных ученых относительно содержания дефиниции "бюджет", на основе чего обосновано свое понимание сущности этой категории. Дополнено определение бюджета через выполняемые им функции. Выделены субъекты бюджетных отношений и определены их основные функциональные задания. Охарактеризованы главные признаки бюджета как экономической категории.

Ключевые слова: бюджет, доходы и расходы бюджета, признаки бюджета, субъекты бюджетных отношений, функции бюджета.

Koryagin M.V. Essence, functions and signs of budget as an economic category

The looks of domestic and foreign scientists are analysed in relation to maintenance of category "budget", on the basis of what grounded there is understanding of essence of this category. Determination of budget is complemented through executable by him functions. Selected of participants of budgetary relations and certainly them basic functional tasks. The main signs of budget are described, as an economic category.

Keywords: budget, profits and charges of budget, sign of budget, participants of budgetary relations, function of budget.

УДК 065:005.95.01

*Доц. С.М. Лихолат, канд. екон. наук;
студ. Л.В. Єзерська – Львівський ДУВС*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Сформульовано поняття "персонал". Розкрито тенденції та чинники, які впливають на формування структури персоналу, а також на економіку загалом.

Ключові слова: персонал, чинники, принципи, макросередовище, мікросередовище, плінність кадрів.

Постановка проблеми. В умовах низької дієздатності банківської кредитної системи й відсутності розвиненої мережі інституціональних інвесторів, пенсійних фондів і страхових компаній, найважливішим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди, їхня майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує безпосередня залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємств та організацій. Існує кілька термінів відносно людей, зайнятих у виробництві: трудові ресурси, людський чинник, кадри, персонал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Існує значна кількість публікацій, яка стосується дослідження теоретичних аспектів формування персоналу. Наукові розробки А.Г. Гольдфарб, І.О. Джаїн, Г.Т. Завіновської, Ф.І. Хміля, М.Д. Виноградського, І.І. Бажана, О.В. Крушельницької, Д.П. Мельничук, Б.Л. Єрємін та інших різняться спектром їхніх досліджень [1-6].

Мета роботи. Розкриття особливостей формування персоналу в контексті теоретичних досліджень залежно від різних параметрів і чинників.